

**НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ АГРАРНИХ НАУК
ІНСТИТУТ СІЛЬСЬКОГО ГОСПОДАРСТВА
КАРПАТСЬКОГО РЕГІОНУ**

***СХЕМИ СХРЕЩУВАННЯ
ВІТЧИЗНЯНИХ ПОРІД ТА ПОМІСНИХ
СПОЛУЧЕНЬ У СВИНАРСЬКИХ
ГОСПОДАРСТВАХ КАРПАТСЬКОГО
РЕГІОНУ***

Науково-практичні рекомендації

Оброшине, 2025

Схеми схрещування вітчизняних порід та помісних сполучень у свинарських господарствах Карпатського регіону: науково-практичні рекомендації / В. П. Пундик, С. О. Вовк, Н. М. Федак, Я. Я. Ковальчук, А. І. Дмитроца, Ю. А. Висоцька, Оброшине, 2025. 32 с.

У рекомендаціях на основі літературних даних та власних досліджень опрацьовано інформацію про ефективність різних схем схрещування у малих фермерських господарствах та у господарствах з виробництва свинини середньої і великої потужності. Проаналізовано дані щодо стану галузі свинарства та перспектив розвитку.

Запропоновано ефективні схеми схрещування вітчизняних порід та помісних сполучень для свинарських господарств Карпатського регіону

Рекомендації підготували: **В. П. Пундик** канд. с.-г. наук **С. О. Вовк**, доктор с.-г. наук, професор, **Н. М. Федак**, канд. біол. наук, **Я. Я. Ковальчук**, канд. вет. наук, **А. І. Дмитроца**, доктор філософії, **Ю. А. Висоцька**, наук. співробітник.

Рецензенти:

Луник Ю. М. – канд. с.-г. наук, доцент кафедри технології виробництва і переробки продукції дрібних тварин ЛНУВМБТ імені С. З. Жицького

Братюк В. М. – провідний науковий співробітник, кандидат с-г наук, відділу розведення технологій утримання та годівлі тварин ІСГКР НААН

Рекомендації розглянуто і затверджено вченою радою Інституту сільського господарства Карпатського регіону НААН (протокол № 11 від 6 жовтня 2025 р.).

© Пундик В. П., Вовк С. О.,
Федак Н.М., Ковальчук Я. Я.,
Дмитроца А. І., Висоцька Ю.А., 2025
© Видавництво Інституту сільського
господарства Карпатського регіону НААН, 2025

ЗМІСТ

	Стор.
ВСТУП.....	4
1. СТАН ГАЛУЗІ СВИНАРСТВА ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ	6
2. ЕФЕКТИВНІСТЬ ВИКОРИСТАННЯ ВІТЧИЗНЯНИХ ПОРІД ТА ПОМІСНИХ СПОЛУЧЕНЬ ЗА РІЗНИХ СХЕМ СХРЕЩУВАННЯ В СВИНАРСЬКИХ ГОСПОДАРСТВАХ КАРПАТСЬКОГО РЕГІОНУ.....	10
2.1 Оцінка ефективності різних схем схрещування у малих фермерських господарствах з виробництва свинини.....	15
2.2 Оцінка ефективності різних схем схрещування, які використовуються на свинокомплексах середньої та великої потужності	19
ВИСНОВКИ.....	21
Перелік джерел посилання.....	23

ВСТУП

Свинарство є важливою галуззю національної економіки України, яка посідає провідне місце серед інших галузей тваринництва. Саме свинарство є основним джерелом швидкого зростання виробництва м'яса. Однак у наслідок кризових явищ в аграрному секторі виробництво свинини в Україні значно скоротилося. Проте, у формуванні продовольчої безпеки України та задоволенні внутрішнього попиту на вітчизняну м'ясну продукцію галузь свинарства залишається однією з найперспективніших.

Впровадження сучасних генетичних ресурсів сприяє підвищенню ефективності виробництва свинини, покращенню відтворних якостей поголів'я та зниженню собівартості продукції за рахунок кращої конверсії корму. Разом з тим, подальший розвиток галузі потребує створення та підтримки національної селекційно-племінної бази, яка б забезпечувала генетичну незалежність України, адаптацію тварин до місцевих умов утримання та стійкість до хвороб. Формування власного племінного потенціалу є стратегічним напрямом для підвищення конкурентоспроможності українського свинарства на внутрішньому та зовнішньому ринку.

Успішне ведення галузі свинарства залежить від багатьох факторів. Одним з них є селекційно-племінна робота, головним завданням якої є постійне удосконалення існуючих генотипів, а також створення на їх основі нових високопродуктивних типів і порід, придатних для використання за сучасних методів розведення.

Ефективність ведення свинарства залежить від раціонального використання існуючих генотипів, а також ефективного їх поєднання зі створеними новими породами свиней спеціалізованого напрямку продуктивності як зарубіжної, так і вітчизняної селекції. Пошук і підбір різних порід та

комбінацій схрещування свиней становить як науковий, так і практичний інтерес, тому поєднання між собою материнських форм з високими відтворювальними якостями та батьківських форм свиней з високими відгодівельними і м'ясними якостями дозволяє підвищити продуктивні якості помісного молодняку на відгодівлі.

З появою нових генетичних досягнень зарубіжної та вітчизняної селекції виникає потреба у вивченні різних комбінацій схрещування чистопородних і помісних свиноматок великої білої породи з кнурами нових спеціалізованих м'ясних порід з високими відгодівельними і м'ясними якостями (червоної білопоясої та української м'ясної порід). У результаті попередніх досліджень було розроблено систему міжпородного схрещування для свинарських господарств у різних природно-економічних зонах західного регіону України, що дозволяє підвищити ефективність селекційно-племінної роботи та продуктивність отриманих помісей на 15–18 %.

У результаті проведених досліджень з урахуванням моніторингу наявного поголів'я свиней та особливостей природно-економічних зон західного регіону було встановлено доцільність утримання свиней різних генотипів. З появою нових порід спеціалізованого напрямку продуктивності зарубіжної та вітчизняної селекції було вивчено різні комбінації схрещування чистопородних і помісних свиноматок великої білої породи з кнурами означених вище спеціалізованих порід з високими відгодівельними і м'ясними якостями та розроблено ефективну систему міжпородного схрещування з урахуванням наявного генетичного потенціалу поголів'я свиней у західному регіоні.

1. СТАН ГАЛУЗІ СВИНАРСТВА ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ

В Україні та світі свинарство переживає складний етап розвитку, зумовлений поєднанням проблем і нових можливостей. У той час, як пандемії та економічна нестабільність створюють різного роду виклики, технологічні інновації, зміни у споживчих запитах та глобальний попит відкривають нові перспективи для розвитку галузі. Ситуація у тваринництві постійно змінюється через безпекові ризики, логістичні проблеми та скорочення підприємств.

Найнижча чисельність поголів'я свиней – 5,0 млн. гол. протягом останніх десяти років, спостерігалася на початок 2024 року. В Україні помітно скоротилося поголів'я свиней, зокрема через повномасштабне вторгнення, яке спричинило втрату близько 10–12 % проти довоєнного рівня (рис. 1).

Галузь продовжує боротися з наслідками війни, економічною кризою та загрозами поширення захворювань, зокрема африканської чуми свиней – це свідчить про поступове відновлення галузі після спаду. Збільшення потенціалу промислового свинарства в Україні ототожнюють з поліпшенням племінного ядра свинокомплексів. За даними товаровиробників у розрізі загальної кількості основних свиноматок (225 тис. гол.) відзначається перевага данської генетики – 41 %, друге місце англійської – 26 %. Така структура свідчить про орієнтацію українських виробників на використання високопродуктивних порід, здатних забезпечити високу багатоплідність, добрі прирости та якісні м'ясні показники.

Свинарство також є однією з ключових галузей, що забезпечують нашу країну м'ясом і салом. Продовольча безпека та здоров'я населення України значною мірою залежать від рівня виробництва та споживання білків тваринного походження. Виробництво свинини в забійній вазі мало тенденцію до

зниження в межах 8,9–10,1% і в 2023 році становило – 649 тис. т. У 2022 році Україна імпортувала 47 тис. т свинини – найбільшу кількість з 2014 року.

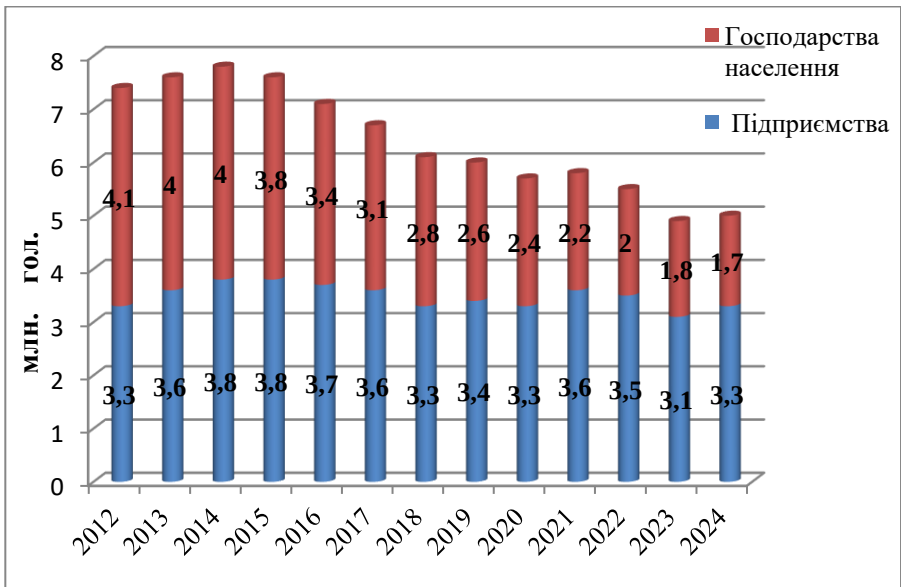

Рис. 1. Динаміка чисельності свиноголів'я у розрізі категорій господарств станом на початок 2024 року (млн. гол.)

Експорт української свинини протягом 2021 року склав 3,8 тис. т. В 2022 році відзначено катастрофічне зниження експорту свинини до 0,3 тис. т. На заваді розвитку зовнішньої торгівлі значною мірою стало поширення африканської чуми свиней та військові дії. Товаровиробники демонструють у 2022–2023 рр. достатньо високу впевненість у вітчизняному свинарстві, понад 50 % повністю чи частково втілили плани розвитку власних підприємств. Виробництво продукції у 2024 році за живою масою тварин на забій у господарствах усіх категорій становило

916 тис. т (табл.1).

1. Виробництво продукції свинарства у 2024 році

Показники	Господарства усіх категорій	Підприємства	З них фермерські господарства	Господарства населення
Жива маса тварин на забій, тис. т	916	602	41	315
Середня жива маса тварини на забій, кг	123	115	115	142

Доведено, що показники окремих вітчизняних виробників є співставними із середніми показниками виробників у Європі та США.

Інтенсивне виробництво продукції свинарства висуває нові підвищені вимоги до технологічних особливостей ведення галузі.

Необхідною умовою подальшого розвитку свинарства в Україні є прискорений перехід на виробництво конкуренто-спроможної м'ясної свинини.

Для виробництва свинини виникає потреба у використанні передових технологій селекції, що дозволяє підвищити стійкість свиней до захворювань, прискорити набір ваги та покращити якість м'яса.

Ключовим трендом для перспективного розвитку свинарства є генетичний прогрес та інноваційні технології. Пріоритетними напрямками мають бути:

- перехід до інтенсивних методів ведення галузі;
- впровадження сучасних, науково обґрунтованих технологій та модернізація виробництва;
- оптимізація раціонів годівлі свиней;
- правильно обрана генетика (оптимізація генотипів для

покращення м'ясної продуктивності (співвідношення м'яса до сала) та репродуктивних якостей свиноматок);

- використання спеціальних систем контролю та обліку на свинокомплексах.

Скорочення попиту на жирну свинину в останні десятиріччя змусило змінити методичні підходи до селекції і побудувати її згідно вимог ринку. При цьому змінилися підходи до годівлі тварин, як вторинного фактору, який обумовлює рівень продуктивності та якість продукції. Досі актуальною є проблема забезпечення протеїнового живлення тварин та зниження собівартості виробництва свинини. Вибір ефективних і, в той же час, дешевих протеїнових компонентів для раціонів тварин є однією з основ високопродуктивного тваринництва.

Здоров'я населення України та, власне, продовольча безпека, в значній мірі пов'язані із рівнем виробництва та споживанням білків тваринного походження, основним джерелом яких є м'ясо і м'ясопродукти. Ця проблема набула особливої гостроти через суттєвий спад виробництва м'яса, спричинений ринковими реформами та критичним станом багатьох сільськогосподарських підприємств. Для забезпечення населення постачанням якісного тваринного білка необхідно впроваджувати ефективні механізми підтримки та реформування аграрного сектору для виведення підприємств із кризового стану.

Водночас повномасштабна війна в Україні, дефіцит інвестицій і обладнання створюють обмеження для впровадження нових технологій. У цих умовах свиногосподарства шукають компромісні рішення – шляхом реконструкції наявних приміщень, модернізації станків і впровадження гнучких інженерних рішень. Це дозволяє адаптувати виробництво до сучасних вимог, зберігати конкурентоспроможність і забезпечувати благополуччя тварин навіть за обмеженого бюджету.

2. ЕФЕКТИВНІСТЬ ВИКОРИСТАННЯ ВІТЧИЗНЯНИХ ПОРІД ТА ПОМІСНИХ СПОЛУЧЕНЬ ЗА РІЗНИХ СХЕМ СХРЕЩУВАННЯ В СВИНАРСЬКИХ ГОСПОДАРСТВАХ КАРПАТСЬКОГО РЕГІОНУ

Свинарство є однією з найприбутковіших галузей тваринництва через відносно низькі витрати на виробництво. У зв'язку зі збільшенням у свинарських господарствах Західної України порід свиней спеціалізованого напрямку продуктивності зарубіжної і вітчизняної селекції пропонується використовувати різні комбінації схрещування чистопородних і помісних свиноматок великої білої породи з кнурами термінальних ліній.

Більшість господарств з виробництва свинини на сучасному етапі використовує для схрещування свиноматок великої білої породи і кнурів породи ландрас. Одержаних від такого схрещування помісних свиноматок осіменяють спермою кнурів Термінальної лінії РІС американської компанії Пі Ай Сі і одержаний від такого поєднання помісний молодняк ставлять на відгодівлю.

Нашими дослідженнями в свій час було досягнуто високого ефекту гетерозису при використанні на першому етапі схрещування великої білої породи з кнурами порід полтавська м'ясна, червона білопояса. Помісних свиноматок від такого поєднання на заключному етапі спаровували з кнурами м'ясних порід, а саме п'єтрен, гемпшир, датський ландрас. Виходячи з цього, ми пропонуємо основним виробникам свинини для одержання помісних свиноматок на першому етапі схрещування використовувати велику білу і полтавську м'ясну, або червону білопоясу породи. На другому етапі схрещування одержані помісні свиноматки від вказаного вище поєднання осіменяти спермою кнурів ПіАйСі або Кемборо.

У ФГ “Едем” Жовківського району основною схемою, яка використовується для виробництва свинини є наступна. На

першому етапі схрещування для одержання помісних свиноматок використовують кнурів породи ландрас і свиноматок великої білої породи. На другому етапі одержаних від такого схрещування помісних свиноматок осіменяють спермою кнурів американської компанії РІС, одержаний від них гібридний молодняк ставлять на відгодівлю.

Багатоплідність помісних свиноматок у ФГ “Едем” складає 12-16 поросят, жива маса гнізда у віці 60 діб у межах 225-230 кг. Помісний молодняк на відгодівлі при середньодобових приростах 800-850 г досягає живої маси 100кг у віці 168-177 діб.

Для вивчення ефективності різних варіантів схрещування ФГ “Едем” була запропонована наступна схема схрещування для одержання помісних свиней. На першому етапі свиноматок великої білої породи спаровують з кнурами полтавської м’ясної породи. На другому – помісних свиноматок, одержаних від такого схрещування осіменяють спермою кнурів компанії РІС. Для досягнення результатів запропонованої нами схеми схрещування одержаний гібридний молодняк ставлять на відгодівлю.

Полтавську м’ясну породу, яку буде використано для схрещування, вибрано на основі того, що її створено на основі п’яти генотипів, а саме: велика біла, миргородська, ландрас, п’єтрен і усек-седлбек (англійська порода).

Наступним варіантом схрещування, який ми пропонуємо застосувати у ФГ “Едем” є: на першому етапі спаровують свиноматок породи ландрас із кнурами великої білої породи, а одержаних помісних свиноматок осіменяють спермою кнурів американської лінії РІС. Для вивчення ефективності запропонованої нами схеми схрещування у ФГ “Едем” було спаровано 5 гол. свиноматок породи ландрас з кнурами великої білої породи.

Провівши аналіз продуктивності чистопородних і помісних

свиноматок у ФГ “Едем” можна зробити загальний висновок про те, що помісні свиноматки майже за всіма показниками продуктивності значно переважали своїх чистопородних аналогів.

Для вивчення різних варіантів схрещування у ТзОВ “Агроплемсервіс” Львівського району Львівської області використовували породи велику білу і ландрас та кнурів термінальної лінії РІС американської компанії ПіАйСі.

Провівши аналіз продуктивності чистопородних і помісних свиноматок у ТзОВ “Агроплемсервіс” можна зробити загальний висновок про те, що помісні свиноматки майже за всіма показниками продуктивності значно переважали своїх чистопородних аналогів.

Інтенсивність галузі свинарства в сучасних умовах визначається необхідністю удосконалення системи розведення свиней у напрямку пошуку різних варіантів міжпородного схрещування, з метою встановлення таких варіантів при яких буде досягнуто найвищого ефекту гетерозису.

Проведенні дослідження протягом останніх років в Україні та світі свідчать, що досягнення найвищого ефекту гетерозису при схрещуванні можливе при правильному поєднанні помісних свиноматок з кнурами спеціалізованих порід і термінальних ліній вітчизняної та зарубіжної селекції.

Для проведення досліджень з оцінки ефективності різних схем схрещування на свинокомплексах з виробництва свинини проведено моніторинг і відібрано невеликі фермерські господарства та господарства середньої та великої потужності, в яких використовують різні варіанти схрещування.

Мета роботи – встановити найбільш ефективні варіанти міжпородного схрещування з використанням кнурів різних помісних сполучень і відібрати з них ті, які забезпечать найвищий ефект гетерозису у господарствах різних потужностей

з виробництва свинини у Карпатському регіоні і значно підвищать продуктивність помісного молодняку свиней на відгодівлі.

З малих фермерських господарств з виробництва свинини були відібрані наступні: у Стрийському районі – ПП «Генетика сервіс» і ФГ «Голуб Р.В.», с. Бориничі; ТзОВ «Лемберг-Агро», с. Ліщин; у Золочівському районі – ТзОВ «Еколес», с. Гумнисько.

У відібраних свинарських господарствах для схрещування використовують помісних свиноматок F_1 , одержаних у результаті поєднання порід велика біла х ландрас.

На другому етапі схрещування помісей F_1 спаровують з кнурами порід Дюрок, РІС та датської селекції – DanBred.

У ФГ «Генетика сервіс» помісних свиноматок F_1 схрещують з кнурами породи Дюрок. У ТзОВ «Лемберг-Агро» для схрещування використовують кнурів американської фірми РІС, у ФГ «Голуб Р.В.» на заключному етапі використовують кнурів породи Дюрок.

У ТзОВ «Еколес» для виробництва свинини використовують гібридних свиней DanBred, які походять від трьохпородного схрещування кнурів Дюрок - DanBred і свиноматок F_1 , одержаних від схрещування Ландрас-DanBred з Йоркшир-DanBred.

Для проведення досліджень на свинокомплексах з виробництва свинини середньої та великої потужності були відібрані наступні господарства: у Стрийському районі ТзОВ «Галичина-Захід», с. Кавське та у Львівському районі ФГ «Едем», с. Замок.

Вивчення ефективності різних варіантів схрещування у свинарських господарствах середньої та великої потужності проведено за схемою, наведеною табл. 2.

2. Схема досліджу

Господарство	Поєднання порід при схрещуванні					
	кнурі	свиноматки	кнурі	свиноматки	кнурі	свиноматки
ФГ “Едем”	велика біла	велика біла	ландрас	велика біла	РІС	велика біла х ландрас
ТзОВ “Галичина Захід”	йоркшир	йоркшир	ландрас	йоркшир	дюрорк	йоркшир х ландрас

Дослідження проведено з використанням методичних підходів та сучасних технологій розведення свиней. За результатами досліджень запропоновано ефективні схеми схрещування чистопородних і помісних свиноматок великої білої породи з кнурами термінальних ліній вітчизняної і зарубіжної селекції.

2.1 ОЦІНКА ЕФЕКТИВНОСТІ РІЗНИХ СХЕМ СХРЕЩУВАННЯ У МАЛИХ ФЕРМЕРСЬКИХ ГОСПОДАРСТВАХ З ВИРОБНИЦТВА СВИНИНИ

З метою встановлення найбільш ефективних варіантів поєднання порід при виробництві свинини у малих фермерських господарствах був проведений аналіз продуктивності свиноматок, спарованих за описаними вище схемами.

3. Схеми поєднання порід та продуктивність свиноматок при виробництві свинини в малих фермерських господарствах, (M±m, n=5)

Господар-ства	Поєднання порід		Продуктивність свиноматок				
	свиноматки	кнурі	багато-плідність, гол.	кількість поросят у 2 міс., гол.	жива маса гнізда у 2 міс., кг	жива маса 1 гол. у 2 міс., кг	збереже-ність, %
ПП «Генетика Сервіс»	велика біла х ландрас	дюрок	12,8±0,67	12,0±0,48	237±4,95	19,5±0,49	93,7
ТзОВ «Лемберг-агро»	велика біла х ландрас	РІС	14,3±0,55	13,6±0,33	281±4,33	20,7±0,57	95,1
ТзОВ «Голуб Р.В.»	ландрас х велика біла	дюрок	12,9±0,43	12,1±0,57	235±6,08	19,4±0,62	93,8
ТзОВ «Еколес»	велика біла х ландрас	DanBred	13,8±0,39	12,7±0,51	263±5,73	20,7±0,51	92,0

Результати, представлені в табл. 3, дають підстави стверджувати, що показник багатоплідності був найвищим у ТзОВ «Лемберг-агро» у помісних свиноматок F₁ (велика біла х ландрас), спарованих з кнурами компанії РІС – 14,3 гол. Дещо нижчим цей показник виявився у ТзОВ «Еколес» у свиноматок F₁, яких покривали кнурами DanBred – 13,8 гол. Найнижчим цей показник був у свиноматок ПП «Генетика Сервіс» і ФГ «Голуб Р.В.», яких спаровували кнурами породи Дюрок – відповідно 12,8 і 12,9 гол.

Жива маса гнізда у 2-місячному віці була найвища у свиноматок у ТзОВ «Лемберг-агро», спарованих кнурами компанії РІС (281 кг). Дещо нижчим цей показник був у свиноматок у ТзОВ «Еколес», яких покривали гібридними кнурами DanBred (на рівні 263 кг).

За кількістю поросят і живою масою 1 гол. у 2-міс. віці суттєвої різниці між свиноматками різних господарств не встановлено.

Збереженість поросят, або співвідношення кількості поросят до кількості народжених була найвищою у свиноматок з ТзОВ «Лемберг-агро» – 95,1%. У решти господарствах різниця за цим показником між групами свиноматок виявилася незначною.

Проведений аналіз продуктивності помісних свиноматок F₁ (велика біла х ландрас) при поєднанні з кнурами різних порід показав, що використання для спаровування кнурів компанії РІС було найбільш ефективним у ТзОВ «Лемберг-агро». Тут за багатоплідністю, живою масою гнізда у 2 місяці і збереженістю свиноматки, спаровані кнурами РІС мали найвищі результати.

На високому рівні виявилася продуктивність свиноматок з ТзОВ «Еколес», які були спаровані гібридними кнурами DanBred, однак вона була дещо нижчою, ніж у свиноматок, спарованих кнурами компанії РІС. Найнижчою виявилася продуктивність свиноматок у ПП «Генетика Сервіс» і ФГ «Голуб Р.В.», де використовували для спаровування кнурів породи дюррок.

Для встановлення показників продуктивності помісного молодняка, одержаного від свиноматок з різних господарств було відібрано по 10 голів і поставлено на відгодівлю (табл. 4).

Проведений аналіз одержаних даних показав, що середньодобовий приріст виявився найвищим у молодняка, одержаного від свиноматок з ТзОВ «Лемберг-агро», який становив 945 г.

4. Продуктивність помісного молодняка у малих фермерських господарствах, ($M \pm m$, $n=10$)

Поєднання порід при схрещуванні	Показники продуктивності	
	середньодобовий приріст,	вік досягнення живої маси 100 кг, діб
ПП «Генетика Сервіс»	$895 \pm 5,74$	$178 \pm 1,83$
ТзОВ «Лемберг-агро»	$945 \pm 7,31$	$168 \pm 1,89$
ТоЗВ «Голуб Р.В.»	$880 \pm 5,42$	$181 \pm 2,19$
ТзОВ «Еколес»	$938 \pm 6,85$	$169 \pm 2,01$

Дещо нижчим цей показник був у помісного молодняка з ТзОВ «Еколес», одержаного від поєднання свиноматок F_1 з кнурами DanBred, який становив 938 г. Найнижчим цей показник був у молодняка з ПП «Генетика Сервіс» і ФГ «Голуб Р.В.», а саме 895 і 880 г відповідно.

При оцінці скороспелості, або віку досягнення живої маси 100 кг встановлено, що найвищим він виявився у молодняка, одержаного від поєднання свиноматок F_1 з кнурами компанії РІС і DanBred з ТзОВ «Лемберг-агро» і ТзОВ «Еколес», який становив відповідно 168 і 169 діб. Більшою виявилася тривалість досягнення віку 100 кг у молодняка з ПП «Генетика Сервіс» і ФГ «Голуб Р.В.», одержаного від поєднання свиноматок F_1 з кнурами породи дюрк, яка становила 178 та 181 діб.

Таким чином, проведений аналіз продуктивності помісного молодняка, одержаного від поєднання свиноматок F_1 з кнурами різних порід дає можливість зробити попередній висновок про те, що найвищі показники виявилися у молодняка, одержаного від кнурів компанії РІС, дещо нижчими вони були у потомків кнурів DanBred, а найнижчими у молодняка, одержаного від породи Дюрк.

Проведений аналіз продуктивності помісних свиноматок F_1 і одержаного від них молодняка при поєднанні з кнурами різних порід показав, що найкращі результати можна отримати за

використання кнурів PIC і DanBred за розробленою нами схемою (табл. 5).

5. Схема поєднання свиноматок і кнурів при виробництві свинини у малих фермерських господарствах

Свиноматки	Кнури
порода	
Велика біла	ландрас
Велика біла х ландрас	PIC
Ландрас х велика біла	DanBred

2.2 ОЦІНКА ЕФЕКТИВНОСТІ РІЗНИХ СХЕМ СХРЕЩУВАННЯ, ЯКІ ВИКОРИСТОВУЮТЬСЯ НА СВИНОКОМПЛЕКСАХ СЕРЕДНЬОЇ ТА ВЕЛИКОЇ ПОТУЖНОСТІ

Аналіз продуктивності свиноматок у свинокомплексах середньої та великої потужності з виробництва свинини наведено у табл. 6.

6. Схеми поєднання порід та продуктивність свиноматок

Госпо- дарства	Поєднання порід		Продуктивність свиноматок				
	свино- матки	кнурі	багато- плідність, гол.	кількість поросят на 21 добу, гол.	жива маса гнізда на 21 добу, кг	жива маса 1 гол. на 21 добу, кг	збере- же- ність, %
ФГ Едем	велика біла	велика біла	12,5±0,41	12,1±0,32	78,7±3,95	6,1±0,38	97,0
	велика біла	ландрас	13,7±0,39	13,1±0,45	90,4±4,52	6,3±0,41	95,6
	велика біла х ландрас	РІС	14,4±0,52	13,6±0,39	92,5±6,12	6,8±0,52	94,4
ТзОВ	йоркшир	йоркшир	13,1±0,45	12,6±0,40	79,4±5,27	6,3±0,39	96,2
Галичи- на-Захід	йоркшир	ландрас	14,1±0,37	13,7±0,49	89,0±4,73	6,5±0,47	91,9
	йоркшир х ландрас	дюрок	15,3±0,48	14,8±0,51	105,1±3,92	7,1±0,52	96,7

Такий основний показник продуктивності, як багатоплідність виявився найвищим у помісних свиноматок йоркшир х ландрас спарованих з кнурами дюрок і становив 15,3 голови у ТзОВ “Галичина-Захід”. У ФГ “Едем” помісні свиноматки велика біла х ландрас, спаровані з кнурами РІС американської компанії РІС мали багатоплідність 14,4 гол. що на 10,6 % менше ніж у ТзОВ “Галичина-Захід”. Найнижчими ці показники виявилися у чистопородних свиноматок великої білої

породи ФГ “Едем” і чистопородних свиноматок Йоркшир, які відповідно становили 12,5 і 13,1 голови.

Жива маса при відлученні у 21 день була найвища у свиноматок ТзОВ “Галичина Захід”, спарованих з кнурами породи дюррок, яка становила 105,1 кг. Дещо нижчим цей показник був у свиноматок ФГ “Едем”, яких покривали кнурами лінії РІС і становив 92,5 кг.

Показники кількості поросят і живої маси однієї голови при відлученні у 21 день також виявилися найкращими у свиноматок з ТзОВ “Галичина Захід”, які відповідно становили 13,6 і 14,8 голів та 6,8 і 7,1 кг.

Збереженість поросят, або співвідношення кількості поросят при відлученні до кількості народжених поросят була найвищою у свиноматок ТзОВ “Галичина Захід” – 96,7 %.

Проведений аналіз продуктивності помісних свиноматок F₁ велика біла х ландрас і йоркшир х ландрас показав, що використання для спаровування кнурів породи дюррок було найбільш ефективним у ТзОВ “Галичина Захід”.

Для вивчення показників продуктивності помісного молодняку, одержаного від свиноматок з різних господарств було відібрано по 10 голів і поставлено на відгодівлю. Результати відгодівлі помісного молодняку, одержаного від свиноматок даних господарств представлені в табл. 7.

Аналіз одержаних даних показує, що середньодобовий приріст виявився найвищим у молодняку, одержаного від помісних свиноматок (йоркшир х ландрас) і кнурів породи дюррок ТзОВ “Галичина-Захід”, який становив 997 г.

Дещо нижчим цей показник був у помісного молодняку з ФГ “Едем”, одержаного від свиноматок (велика біла х ландрас) і кнурів лінії РІС, який був на рівні 972 г.

7. Продуктивність молодняку, одержаного від різних міжпородних поєднань

Показник	Господарства					
	ФГ “Едем”			ТзОВ “Галичина-Захід”		
	Поєднання порід при схрещуванні					
	велика біла х велика біла	велика біла х ландрас	велика біла х ландрас х РІС	йоркшир х йоркшир	йоркшир х ландрас	йоркшир х ландрас х дюрок
Середньодобовий приріст, г	793±5,84	825±6,17	972±7,12	785±5,92	895±6,12	997±7,25
Вік досягнення живої маси 100 кг, діб	190±2,11	181±2,39	172±1,88	189±2,03	170±1,75	166±2,31

Найнижчим цей показник був у чистопородного молодняку Великої білої породи як у ФГ “Едем” так і в ТзОВ “Галичина-Захід” і становив він відповідно 790 і 785 г. Двохпородні помісі, одержані від поєднання порід велика біла х ландрас і йоркшир х ландрас за середньодобовими приростами займали проміжне місце і становили відповідно 820 і 895 г.

Аналіз такого показника як скороспілість, або вік досягнення живої маси 100 кг показав, що найкращим він був у молодняку, одержаного від помісних свиноматок F₁ і кнурів породи дюрок у ТзОВ “Галичина-Захід” і становив він 166 днів. Високим цей показник був у помісного молодняку з ФГ “Едем”, одержаного від свиноматок F₁ (велика біла х ландрас і кнурів лінії РІС), який становив 172 дні. Двохпородний молодняк обох господарств за цим показником займав проміжне місце, скороспілість якого становила 181 і 170 днів.

Проведений аналіз продуктивності чистопородного і помісного молодняку в господарствах середньої і великої потужності показав, що найвищі показники виявилися у молодняку, одержаного від кнурів породи дюрок у ТзОВ “Галичина-Захід”, дещо нижчими вони були у ФГ “Едем”.

ВИСНОВКИ

У результаті досліджень встановлено, що найкращі результати продуктивності помісних свиноматок F_1 відзначено у ТзОВ «Лемберг-агро», де для спаровування використовували кнурів компанії РІС, у яких багатоплідність становила 14,3 гол., жива маса гнізда у 2 місяці – 281 кг, а збереженість 95,1 %.

Дещо нижчою виявилася продуктивність свиноматок F_1 у ТзОВ «Еколес», яких спаровували з гібридними кнурами DanBred, їхня багатоплідність була на рівні 13,8 гол., жива маса гнізда у 2 місяці – 263 кг, а збереженість 92,0 %.

Найнижчими показники продуктивності серед оцінюваних груп характеризувалися свиноматки з ПП «Генетика Сервіс» і ФГ «Голуб Р.В.», де для спаровування використовували кнурів породи дюрок, багатоплідність яких становила 12,8 і 12,9 гол., жива маса гнізда у 2 місяці – 237 і 235 кг, а збереженість – 93,7 і 93,8 % відповідно.

У ТзОВ «Лемберг-агро» при відгодівлі помісного молодняка відзначено найвищі середньодобові прирости та скороспілість – відповідно 945 г та 168 діб.

У ТзОВ «Еколес», де для спаровування використовували кнурів DanBred, середньодобовий приріст помісного молодняка становив 938 г, а скороспілість 169 діб.

При використанні для спаровування кнурів породи дюрок відзначено найнижчі показники продуктивності помісного молодняка, одержаного від такого поєднання, їх середньодобові прирости становили 895 і 880 г, а скороспілість – 178 і 181 добу відповідно.

Майже за всіма показниками продуктивності, а саме багатоплідністю, живою масою гнізда при відлученні і збереженістю у господарствах середньої та великої потужності,

помісні свиноматки, спаровані з кнурами породи дюрок, мали найнижчі результати.

На досить високому рівні виявилася продуктивність помісних свиноматок у ФГ “Едем”, які були спаровані з кнурами лінії РС, однак вона була дещо нижчою ніж свиноматок, спарованих з кнурами породи дюрок.

Відзначено найвищі середньодобові прирости та скороспілість у ТзОВ “Галичина-Захід” при відгодівлі помісного молодняку, одержаного від поєднання порід йоркшир х ландрас х дюрок, які становили відповідно 997 г і 166 днів.

У ФГ “Едем”, де для спаровування використовували кнурів лінії РС, середньодобовий приріст помісного молодняку становив 972 г, а скороспілість – 172 дні, що є більше, ніж у чистопородного молодняку великої білої породи відповідно на 11,5 і 9,5 %.

ПЕРЕЛІК ДЖЕРЕЛ ПОСИЛАНЬ

1. Аналіз відтворних якостей свиней породи ландрас та уельс в суб'єктах племінної справи України / О. М. Церенюк та ін. *Науково-технічний бюлетень ІТ НААН*. 2021. № 125. С. 227–237.
2. Асоціація «Свинарів України». Режим доступу: <http://asu.pigua.info/>
3. Баланси та споживання основних продуктів харчування населенням України: стат. зб. / за ред. О. М. Прокопенко. Державна служба статистики України. К., 2018. 59 с.
4. Булатович О. М. Виявлення найбільш ефективних поєднань різних генотипів свиней залежно від методу їх розведення : автореф. дис. на здобуття наукового ступеня канд. с.-г. наук : 06.02.01 “Розведення та селекція тварин”. Інститут свинарства УААН. Полтава, 1999. 20 с.
5. Ващенко О. В. Комбінаційна здатність спеціалізованих порід і типів свиней в промисловому схрещуванні. *Розведення і генетика тварин*. 2017. Вип. 53. С. 84–90.
6. Виклики та перспективи для свинарства. Режим доступу: <https://kurkul.com/spetsproekty/479-vikliki-ta-perspektivi-dlya-svinarstva-reportaj-iz-forumu-svinoferma-maybutnogo>
7. Відтворювальні якості свиноматок у системі гібридизації / М. Д. Березовський та ін. *Свинарство*. 2012. № 60. С. 21–24.
8. Вітчизняний та світовий ринок свинини: підсумки 2022 року та прогнози. О. М. Бондарська, М. Г. Повод, В. Я. Лихач, А. В. Лихач, Н. Л. Бевз, С. Л. Глухенький, М. М. Ченцов, Д. А. Ярошук. *Таврійський науковий вісник. Серія: Сільськогосподарські науки* / Херсонський державний аграрно-економічний університет. Херсон : Видавничий дім «Гельветика», 2023. Вип. 130. С. 307–319.
9. Вовк В. Гетерозисний ефект при поєднанні різних генотипів свиней. *Тваринництво України*. 2013. № 12. С. 11–13.
10. Волошук О. В., Гришина Л. П. Вплив генотипу кнурів на відгодівельні та м'ясні ознаки отриманого від них молодняку.

Вісник Сумського національного аграрного університету. Серія «Тваринництво». 2017. Вип. 7 (33). С. 58–62.

11. Гетья А. А., Супрун І. О. Сучасний стан та перспективи розвитку вітчизняного племінного свинарства. *Вісник Сумського національного аграрного університету. Серія: Тваринництво*. 2021. Вип. 2(45), С. 146–152. doi: 10.32845/bsnau.lvst.2021.2.22.

12. Грищенко Н.П. Розвиток свинарства в Україні. *Науковий журнал «Тваринництво та технології харчових продуктів»*. 2017. Вип. 271, С. 16-23. <http://journals.nubip.edu.ua/index.php/Tekhnologiya/article/view/10066/8932>

13. Державна служба статистики України. Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua/>

14. Ібатуллін М. І. Племінне свинарство в Україні: сучасний стан та проблеми вирішення. *Збірник наукових праць Таврійського державного агротехнологічного університету (економічні науки)*. 2016. № (3). С. 70–76.

15. Коваленко В. Н., Гнатюк С. І. Використання термінальних кнурів зарубіжної селекції в системі відтворення свиней. *Науково-технічний бюлетень*. 2013. № 110. С. 71–75. http://nbuv.gov.ua/UJRN/Ntb_2013_110_13

16. Коваль О. А., Калиниченко Г. І. Вплив схрещування на відтворну здатність свиноматок. *Збірник наукових праць Подільського державного аграрно-технічного університету*. 2013. Вип. 21. С. 150–156.

17. Кодак Т. С. Ефективність використання кнурів зарубіжної та вітчизняної селекції у поєднанні з чистопородними та помісними свиноматками в умовах товарного репродуктора : автореф. дис. на здобуття наукового ступеня канд. с.-г. наук : 06.02.01 “Розведення та селекція тварин”. Інститут свинарства і агропромислового виробництва НААН. Полтава, 2015. 21 с.

18. Коротков В. А., Васильєва О. А., Желізняк І. М. Відтворювальні якості свиноматок при схрещуванні з термінальними кнурами. *Вісник аграрної науки Причорномор'я*. 2015. Вип. 2, т. 2. С. 104–107.

19. Крамаренко О. С. Вплив прямих та реципрокних схрещувань на показники відтворювальних якостей свиноматок

різних порід. *Студентський науковий вісник*. 2010. Вип. 2 (3), ч. 4. С. 83–88.

20. Лісний В. А., Лісна Т. М., Новицька В. І. Ефективність використання перспективного генофонду свиней у системі гібридизації. *Таврійський науковий вісник*. 2011. Вип. 76, ч. 2. С. 15–18.

21. Лихач В. Я., Лихач А. В., Фаустов Р. В., Кучер О. А. Сучасний стан та тенденції розвитку вітчизняного свиначства. *Вісник Сумського національного аграрного університету. Серія «Тваринництво»*. Суми, 2021. Вип. 1(44). С. 69–79.

22. Моніторинг наявного поголів'я свиней у Лісостеповій зоні Західного регіону та розроблення системи міжпородного схрещування. / Пундик В. П., Тесак Г. В // *Передгірне та гірське землеробство і тваринництво*. 2022. Вип. 72 (1). С. 145-160.

23. Мороз О. Г. Вивчення поєднань різних генотипів свиней в умовах свиногомплексу з метою одержання високопродуктивних товарних гібридів : автореф. дис. на здобуття наукового ступеня канд. с.-г. наук : 06.02.01 “Розведення та селекція тварин”. Інститут свиначства УААН. Полтава, 1999. 16 с.

24. Повод М. Г., Андрєєва Д. М., Лихач А. В., Дещенко О. С., Лихач В. Я., Рєзнїченко В. І., Бондарська О. М. Передвоєнний стан вітчизняного свиначства. *Вісник ПДАА*. 2022. № 2. С. 175–185.

25. Повод М. Г., Храмова О. М. Відгодівельна продуктивність гібридного молодняку свиней вітчизняного та зарубіжного походження. *Вісник Сумського НАУ*. 2017. Вип. 7 (33). С. 226-232.

26. Повод М. Г., Храмова О. М. Відтворювальна здатність свиноматок зарубіжної селекції в умовах інтенсивної технології. *Вісник Сумського НАУ*. 2017. Вип. 5/2 (32). С. 119–123.

27. Пундик В. П., Петрів М. Д. Схеми міжпородного схрещування свиней у різних природно-економічних зонах західного регіону України / В: *Рациональне використання потенціалу розвитку тваринництва в західному регіоні : Монографія / За наук. редакцією д. с.-г. наук, академіка НААН*

України Григорія Седіла. Оброшине: Видавництво Інституту сільського господарства Карпатського регіону, 2024. С. 106-140.

28. Пундик В. П. Породний склад і кількість поголів'я свиней у Західному регіоні України та розробка міжпородного схрещування. *Передгірне та гірське землеробство і тваринництво*. 2023. Вип. 73 (I). С. 164–177. DOI:10.32636/01308521.2023-(73)-1-11

29. Самохвал І. О., Небилиця М. С. Ефективність схрещування різних генотипів в умовах товарного свинарства. Методи створення порід і використання сільськогосподарських тварин. Харків, 1998. С. 175–176.

30. Свинарство : монографія / В. М. Волошук та ін. Київ : Аграрна наука, 2014. 587 с.

31. Світові тенденції в галузі свинарства. Режим доступу: <https://pigua.info/uk>

32. Система міжпородного схрещування для різних природно-економічних зон Західного регіону України. Науково-методичні рек. / Г. М. Седіло, С. О. Вовк, Н. М. Федак, Г. В. Тесак. Оброшине, 2023. 36 с.

33. Стрижак Т. А. Продуктивність та м'ясні якості свиней вітчизняних і імпорتنних генотипів за різних методів розведення в умовах промислової технології: автореф. дис. на здобуття наукового ступеня канд. с.-г. наук : 06.02.01 “Розведення та селекція тварин”. Інститут свинарства і агропромислового виробництва НААН. Полтава, 2010. 20 с.

34. Сушарник Я. А. Аналітичний огляд сучасного стану функціонування галузі свинарства. *Економіка та держава*. 2021. № 7. С. 52–56.

35. Технологія виробництва продукції свинарства : навчальний посібник. М. Повод, О. Бондарська, В. Лихач, С. Жишка, В. Нечмілов та ін.; за ред. М. Г. Повода. К. : Науково-методичний центр ВФПО, 2021. 360 с.

36. Церенюк О. М., Акімов О. В., Нагорний С. А. Виробництво свинини на основі породно-лінійної гібридизації. *НТБ ІТ НААН*. 2012. Вип. 120. С. 193–195.

37. Церенюк О. М. Методологія визначення ефекту гетерозису в свинарстві. *НТБ ІТ НААН*. 2018. № 119. С. 173–184.

38. Церенюк О. М. Розрахунок генетичного потенціалу продуктивності в свинарстві. *НТБ ІТ НААН*. 2020. № 123. С. 194–204.

39. Шаферівський Б. С. Продуктивність кнурів спеціалізованих м'ясних порід зарубіжного походження. *Вісник аграрної науки Причорномор'я*. 2015. Вип. 2, т. 2. С. 140–146.

40. Юрченко О. С., Бондарська О. М., Лихач В. Я., Калітаєв К. К., Коваленко О. А. Стан вітчизняного свинарства. Проблеми та перспективи. *Подільський вісник: сільське господарство, техніка, економіка / Сільськогосподарські науки* 2024. № 42. DOI: <https://doi.org/10.37406/2706-9052-2024-1.8>

41. Яременко В. І., Пелих Н. Л. Використання вітчизняних порід свиней в різних варіантах схрещування та гібридизації. *Таврійський науковий вісник*. 1999. Вип. 11, ч. I. С. 101–104.

42. Bereskin B., Hetzer H. Genetic and maternal effects on pig weights, growth and probe backfat in diallel crosses of high – and low – fatlines of swine. *J. Anim. Sci.* 1986. Vol. 63, № 2. P. 395–408

43. Boar management and semenhandling factors affect the quality of boar extended semen / A. L. Rodriguez et al. *Porcine Health Management*. 2017. Vol. 3(1). P. 224-238. 188.

44. Carmon J. L. A comparis on of several crossbreeding systems and the prediction of crossbred performance. *Ga. Agric. Expt. Sta. Tech. Bul.* 1960. № 19. P. 225–231.

45. Lykhach V., Lykhach A., Lenkov L., Chepil L., Ohiienko M., Pokusa F., Palimaka D., Faustov R., Reznichenko V. Increasing the efficiency of agribusiness: Strategic genepool management and technological innovations : monograph. Opole ; Kyiv : Polska, 2025. 260 p.

46. Management of innovative technologies creation of bio-products: monograph / V. Lykhach, A. Lykhach, M. Duczmal, M. Janicki, M. Ogienko, A. Obozna, O. Kucher, R. Faustov. Opole-Kyiv, 2020. 222. 85. Polska. <https://www.wszia.opole.pl/wp-content/uploads/2020/05/ebook mana-gement of innovative technologies.pdf>

ДЛЯ НОТАТОК

Науково-практичне видання

Пундик В. П., Вовк С. О., Федак Н. М., Ковальчук Я. Я.,
Дмитроца А. І., Висоцька Ю. А.

**СХЕМИ СХРЕЩУВАННЯ ВІТЧИЗНЯНИХ ПОРІД ТА
ПОМІСНИХ СПОЛУЧЕНЬ У СВИНАРСЬКИХ
ГОСПОДАРСТВАХ КАРПАТСЬКОГО РЕГІОНУ**
Науково-практичні рекомендації

Підписано до друку 30.10.2025 р.
Формат 60х84/4. Папір офсетний. Гарнітура TimesNewRoman.
Друк офсетний. Умовн. друк. арк. 1,75. Обл.-вид. арк. 2,1.
Тираж 100 прим.

Друкарня Інституту сільського господарства
Карпатського регіону НААН, 81115, с. Оброшине, вул.
Грушевського, Львівський р-н, Львівська обл.

Свідоцтво про внесення суб'єкта видавничої справи
до державного реєстру видавців, виготовлювачів і розповсюджувачів
видавничої продукції ДК № 7457 від 28.09.2021 р.

inagrokarpat@isgkr.com.ua

www.isgkr.com.ua

<https://isgkr.com.ua/>